

KS. ADAM W. RYBICKI

DOI: <https://doi.org/10.18290/rt22695.10>

KSZTAŁTOWANIE ZDROWEJ DUCHOWOŚCI

Ks. KRZYSZTOF GRZYWOCZ. *Patologia duchowości. Od niezdrowej religijności do dojrzałej wiary*. Kraków: Wydawnictwo WAM 2020 ss. 181.

Autorem książki jest (niestety, nieżyjący już) rekolekcjonista, egzorcysta i kierownik duchowy wielu osób, ale także doktor teologii duchowości, absolwent Sekcji Teologii Duchowości KUL. Książka jest zbiorem ostatnich wykładów, które głosił w Opolu, a które obok *Mistyki chrześcijańskiej* zostały mu zlecone przez władze Uniwersytetu Opolskiego. Treści w niej zawarte zostały opracowane, zredagowane najpierw przez wydawnictwo MANHU, a następnie ukazały się w wydawnictwie WAM w Krakowie.

Jak pisze we wstępie ks. D. Klejnowski-Różycki, książka nosi nieco przewrotny tytuł, ale nie jest dedykowana tym, którzy muszą poddać się terapii albo zmagają się z jakąkolwiek formą patologii. Wręcz przeciwnie, jest adresowana do wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób interesują się duchowością, mają potrzebę „pójścia w głąb” albo chcą „nasyć głód sensu własnego życia” (s. 7). Adresatami książki z powodzeniem mogą być członkowie grup, wspólnot czy ruchów kościelnych, ponieważ to tam najczęściej można spotkać osoby o głębszych potrzebach duchowych. Może też być pożyteczna dla wszystkich, którzy pełnią jakąkolwiek pastoralną czy formacyjną posługę w Kościele: w konfesjonale, w klasztorach czy we wspólnotach charyzmatycznych. Autor wstępu słusznie dodaje, że tak szerokie spektrum odbiorców może być adresatem tej niewielkiej książki dlatego, że „prezentuje poprawną, katolicką interpretację odpowiedzi na pytania o to, jak kształtować dobrą duchowość” (s. 8). Ta opinia a zarazem rekomendacja jest w pełni uzasadniona i mogłaby posłużyć jako najbardziej treściwy skrót niniejszej recenzji.

Książka składa się z siedmiu części. Pierwsza z nich, pt. *Kryteria zdrowej duchowości* (s. 21–48), wyraźnie ukazuje, że ustanowienie takich kryteriów jest zadaniem nielatawym, niezwykle skomplikowanym, a nawet niemożliwym. Człowiek jest zbyt skomplikowanym światem, aby można było w sposób akademicki, podobnie jak to się dzieje np. w medycynie, ustanowić takie sztywne kryteria patologii. Na końcu jednak tej części Autor wskazuje na najważniejsze kryteria zdrowej duchowości: jest nim np.

Ks. dr hab. ADAM W. RYBICKI – Katedra Duchowości Systematycznej i Praktycznej, Wydział Teologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Racławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: adam.rybicki@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2417-6225>.

nieklamana miłość do drugiego człowieka, wczucie się w jego potrzeby, co oznacza również pozbycie się głęboko tkwiącego w każdym człowieku egoizmu. W części drugiej, zatytułowanej *Zaburzenia edukacyjne* (s. 51–78), omówiony jest problem pewnego rodzaju niedouczenia, braku dobrego obrazu Boga, życia według wypaczonej teologii itd. Autor powołuje się tu m.in. na myśl ks. F. Blachnickiego, według którego życie duchowe powinno opierać się na solidnej teologii i solidnej antropologii. „Jeśli ta wiedza nie jest solidna, albo jeśli jest nieprawdziwa – będzie zaburzała zachowanie” – stwierdza ks. Grzywocz. Autor ukazał ten brak jako stosunkowo łatwy do uzupełnienia poprzez wszelkie zabiegi zmierzające do poszerzania świadomości: zarówno w dziedzinie duchowej, jak psychologicznej i antropologicznej, ponieważ w życiu duchowym biorą udział wszystkie te wymiary człowieka. Trzecia część książki – *Natręctwa, skrupuły i myśli bluźniercze* (s. 79–99), poświęcona jest wymienionym w tytule zaburzeniom. Autor umiejętnie posługuje się wiedzą psychologiczną, aby ukazać połączenia i wzajemne zależności procesów duchowych i wyżej wymienionych zakłóceń. Szuka dróg pomocy osobom borykającym się z tymi problemami, ponieważ zarówno w przypadku natręctw czy lęków mamy do czynienia z ogromnym cierpieniem konkretnego człowieka. Część czwarta, pt. *Osobowość infantrylna a postawa dziecięctwa Bożego* (s. 101–120), dotyczy samego fundamentu duchowości chrześcijańskiej, czyli dziecięctwa Bożego i wszystkich skutków tej nowej „tożsamości”, którą ofiaruje człowiekowi Chrystus. Postawa dziecka Bożego, niestety, jest często mylona i zastępowana postawą, którą można określić infantyлизmem. Autor lapidarnie określa tę różnicę w następujących sformułowaniach: „Osoby infantrylne nie lubią procesu, wolą fikcję szybkich zmian. Człowiek dojrzały wie, że wszystko dzieje się powoli, wybiera mistykę małych kroków. Nie oczekuje cudowności, tylko szanuje proces” (s. 118). Ponieważ infantyлизm jest zaburzeniem psychologicznym, Autor tutaj bardzo rozsądnie wskazuje konieczność odpowiedniej terapii: opisuje jej dynamikę i wskazuje jej owoce. Część piąta nosi tytuł *Fanatyzm religijny a dojrzałe świadectwo* (s. 121–137). Autor słusznie wskazuje, że nie tylko w przestrzeni islamu może zdarzyć się postawa fanatyczna, lecz może ona mieć miejsce również wśród chrześcijan. Wiąże się z niedojrzałością, zamknięciem umysłu, brakiem umiejętności integracji różnych elementów skomplikowanej rzeczywistości. Wyraża się w narcyzmie i perfekcjonizmie, braku umiejętności przyznania się do błędów i porażek. Autor co prawda nie daje w tym rozdziale żadnego *panaceum* na ten rodzaj zaburzonej postawy, ale już samo wskazanie i opisanie jej stanowi ogromną wartość. Część szósta książki – *Depresja a mistyczna noc ducha*, poświęcona jest trudnemu doświadczeniu depresji, którą Autor zestawia z doświadczeniem duchowym mistycznej nocy ducha (s. 139–165). Ksiądz Grzywocz bardzo racjonalnie wskazuje trzy „szkoły” podejścia do wzajemnej relacji między zaburzeniami depresyjnymi a duchowością: pierwsza ze szkół mówi, że wszelkie mistyczne przeżycia nocy duchowej można po prostu sprowadzić do depresji. Druga szkoła przeciwnie – nie widzi w depresyjności zaburzenia naturalnego, lecz wszelkie tego typu stany psychiczne stara się interpretować mistycznie. Sam Autor określa się w książce jako reprezentant trzeciej szkoły, wskazu-

jącej, że każdy człowiek, w tym wszyscy idący drogą świętości i naśladowania Chrystusa, mogą być równolegle depresyjni, może im się zdarzyć depresja jak każda inna choroba. Siódma część książki – *Opętania*, poświęcona jest jeszcze bardziej mrocznej rzeczywistości, jaką są opętania i wszelkiego rodzaju szatańskie zniewolenia. Autor oczywiście nie przedstawia tu całej złożonej problematyki, lecz wskazuje na pewne nadużycia i przypadki błędnego podejścia do niej. Stanowisko Autora jest tu pełne współczucia i troski o człowieka: błędne podejście do sprawy zniewoleń i opętań wiąże się bowiem z dokładaniem niepotrzebnego cierpienia i tak już bardzo cierpiącym ludziom.

Książka ks. Krzysztofa Grzywocza, chociaż porusza niezwykle trudne zagadnienia i wchodzi w obszar teologii, psychologii, kultury itd., została napisana przystępnym językiem. Jest jednocześnie kopalnią wiedzy i wskazaniem praktycznych porad, jak należy zachować się napotykając pewne trudności w życiu duchowym. Jak napisali wydawcy na okładce książki, jest ona „fascynującą podróżą po meandrach ludzkiej psychiki i duchowości, gdzie obok miejsc pięknych i kojących nie brakuje również mrocznych i bolesnych zakamarków”.